

כותב: נחמיה (אמה) שטיין

בן דור ראשון ליוצאי קובל, יליד 1921, שיצא למסע לקובל והוא בן 91 שנה.

לסרט המסע

71 שנה ועוד 22 יום

צהרים של יום שני 16.7.12 יצאנו אני, בני ובתי בטיסה לעבר קובל.

נחתנו כעבור 4 שעות בקייב ולקראת ערב המראנו ללבוב. שם חיכו לנו מלווים עם מכונית ולקחו אותנו למנוחה ושינה.

עלי לציין שלא תיארת לי לעצמי שהנסיעה תהיה כל כך מאורגנת ומסודרת. המלווה עם נהגו ורכבם היו כל הזמן איתנו ובמשך כל ארבעת הימים ילדיי דאגו לכל דבר ועל זה, כנאמר, השבח להם ותודה! ולעניין: בבוקר יום שלישי אחרי ארוחה קלה יצאנו במכונית עם הליווי לעבר קובל.

מלבוב לקובל המרחק הוא בערך 180 ק"מ, הדרך די משובשת והנסיעה לא כל כך נעימה. בדרך אתה עובר ליד עיירות קטנות שידועים שפעם היו יהודיות כמו בלז, מיזריץ ועד בואך לקובל, ועובר דרך העיר לודמיר ואחר כך טריסק. מי מאיתנו ילדי קובל לא שמעו על מקומות אלו? הלא הן היו בתוכנו ובתרבותנו. בימות הקיץ, כשהיינו יוצאים למחנות עם תנועות הנוער, ילדי ובוגרי טריסק ולודמיר היו איתנו. ועתה הכל ריק. אין נפש יהודית במקום. אתה רואה רק כנסיות עם צלבים ופרצופים סלאביים. אני לא שונא אדם, אך יודע מה עשו לנו וזה כואב.

אחרי שעתיים וחצי של נסיעה הגענו אל פאתי קובל. השלט בכניסה לעיר, הרטט שבלב מוציא אותך מדעתך. אל מה לעשות? לשם כך באנו, לראות, לזכור. להתייחד ולבכות.

לפני שנכנסנו לעיר עברנו דרך הורודולץ. מקום זה ריגש אותי. אמנם לא עצרנו שם אך עברו עלי זיכרונות מקייטנות הילדים של "טוז", וכשגדלתי עם מחנות תנועות הנוער של "השומר הצעיר". הפעילויות השונות, מסדרים, מדורות, השבעות ואימונים ובסוף שירת ההימנון "תחזקנה" חוזרים בשמחה ברגל הביתה. לעיר.

נכנסנו העירה דרך רחובות טריסקה ו-וורשבסקה והגענו למלון שנמצא בסוף רחוב סנקביצה, ע"י פסי הרכבת. האמת שלא ידעתי איפה אני נמצא. אחרי מנוחה קצרה ושתייה קלה יצאנו עם הרכב לעבר תחנת הרכבת. אבל לפני זה עלי להדגיש, המלון שבו התאכסנו נקרא "העיר שלנו". כשהגישו לנו את השתייה שמו מתחת לשתייה מפית המתארת את גדולתה של קובל והיסטוריה קצרה של העיר בשפה האוקראינית. כתוב שם בין היתר: שבעיר נרצחו ע"י הגרמנים 35 אלף אזרחים מבלי לציין שרובם היו יהודים ובכלל שהיו יהודים בעיר.

נחזור לתחנת הרכבת: כמובן מאז שעזבתי השתנה הכל, אך זיהיתי את המקום במחשבותיי, אני רואה את עצמי הולך מהתחנה הביתה אחרי ביקור אצל קרובים בעיירה רוזישין' או בכפר סקילה שם נולדתי. אני מסתכל על העוברים ושבים ולבי נחמץ, מסביב בכיכר של התחנה יושבות נשים עם מרכולתם הדלה: כמה יחידות בצלים, כ-20 תפוחי אדמה, חצי דלי אוכמניות, קצת מלפפונים מצומקים, ומחכות לקונה שיקנה זאת. את האמת ריחמתי אך גם שמחתי כי לא אחת ממשפחותיהן היו מעורבות ברצח עמנו. משם הלכנו ברגל לרחוב קוליובה, פינת ליסטופדובה. אין שום זכר, כלום. במחשבותיי ראיתי את החנויות במבנה אחד, דלת ליד דלת: המספרה שלנו, המכולת של בתיה מ-קולק, הקצבייה של שמואל אגבר, חנות הסיגריות שעל יד המספרה, וממול בית המרקחת של חייט וה"פומפה" שמימיו היו הזכים ביותר בעיר. ומה שראיתי- פארק גדול המשתרע לאין סוף. חיפשתי את ביתי, הלכתי לכיוון, מדדתי פסיעות, לפחות לדעת איפה המקום. כלום! אך מה זה משנה, בין כה וכה אין שם חיים. משפחתי נמצאת 10 קילומטר משם, עם כל בני העיר, בצל עצים ויער נחים על משכבם הטהור.

מקוליובה הלכנו לסנקביצקה, לבית שבו נולדתי, הבית של משפחת וינשטיין ובשכנות של משפחות גוניק ו-וואזה. לא היה שם שום דבר שיכולתי לזהות, רק זכרתי את מספר הבית 13, אך זה לא הבית. בהמשך הגענו לגימנסיה "קלרה ארליך". הבניין נשאר בשלמותו וקל היה לזהותו. בסמוך היה בית אנטיין אך הבית כנסת לא היה. כשגרנו בסנקביצ'ה אבי התפלל שם וגם לאחי אהרקה'ה עשו שם בר-מצווה. הבטתי קדימה ומרחוק ראיתי את מסילת הברזל, משם יצאתי ביום 24.6.41 את העיר ולא דמיינתי לעצמי שאחזור רק אחרי 71 שנה.

עמדתי במקום בוכה ומאובן בהרהורי.

המשכנו הלאה לרחוב פומניקובה, לבית הספר "הרצלייה" בו למדתי. לא זיהיתי את המקום ולא את הבניין, הסביבה שונה, הבניין שונה אך קיים. בהמשך נסענו לעיר לראות את בית הכנסת הגדול. חיצונית הוא נראה כמו שהיה, חוץ מהוספה של בנייה מצדדיו ומחיקת מגן הדוד שבחזית. נכנסנו פנימה וצילמנו. כידוע המקום נהפך למתפרה ואין בו יותר קדושה. הגענו גם לבית המדרש של הרבי מטריסק. הבניין היום משמש לבית ספר אך הוא נשמר כמו שהיה. ממול היו כמה בתים יהודיים לשעבר. הגענו לגשר וורשבסקה. צפינו על הנהר מתחתינו. מה אגיד: עצוב מאוד. עיפים מיום קשה ועמוס חזרנו למלון למנוחת לילה.

ביום רביעי 18.7.12 בשעה 9 בבוקר יצאנו לעבר בכובה. מיותר לציין שהיה לי קשה ובו בזמן רציתי להיות שם ולעבור את החוויה הנוראה והרעה.

נסענו לפי כל הציונים והסקיצות שהיו בידנו. עצרנו עם הרכב בפניה ימינה לאתר והמשכנו ברגל. להקות של יתושים קבלו את פנינו וזה היה נורא. טוב שלקחנו נוזל נגד יתושים אותו מרחנו על כל מקום גלוי.

בסוף הגענו לאתר. קשה לתאר את הכאב, למול הקבר והדממה מסביב.
גם עכשיו שאני כותב אינני מפסיק לבכות. שואל את בורא עולם, למה? למה היה מגיע לנו?
הבאתי מהארץ שקית עפר מאדמת ישראל ודגל ישראל. פיזרתי את האדמה על הקבר. הדלקתי נר נשמה
וכרעתי על ברכי על מדרגות האתר ובכיתי מרה.
בעזבנו את המקום הקדוש והטהור הזה, חפרתי בידיי מקצת האדמה ולקחתי גם ענף שבור שהיה במקום.
אפזר את האדמה על קבר בני מאיר ז"ל. את הענף אשמור בביתי כל חיי.
לא אמרתי קדיש אך הקדשתי כמה מילים למשפחתי ולבני קובל ואלו הם הדברים:

**אבא, אבא, חייק'ה, שייק'ה, בני צירי היקר'ט.
אני שב אחרי שבצ'ט שנה.
אפזר עפר מאדמת ארץ ישראל
ואצט'ץ אתכט בדגל ישראל
דצו: עט ישראל חיי!
אני והנכדיט שלכט צמי!
ואקח מקברכט רגבי אדמה
ואביאט לקבורה בארץ ישראל.
יהיה לכרכט ברזק!**

המערכת:

מאיר, בנו של נחמיה, מפקד טנק, נפל במלחמת יום כיפורים והוא בן 22 שנה.
מידע נוסף על משפחת שטיין בדף המשפחה באתר העיר קובל-

<http://www.israeli-kovel-org.org/shtein.html>

שבעים אלת שנים, 22 ימים

בהיותם של ואם שני 12/7/16
 ולבואו ארני בן אבא
 בטיסה לעבר קאבל
 נחמנו בעבור 4 שנה
 בקיץ הקיץ הזה
 האמת לאבא. שם חיבא
 לני מאלום עם גפולו ולקח
 אלתו. אמא לא נראה וליל
 עם. עדין אבא מואתו לעצמ
 בהנסעו גמיה כל בן מאלו
 ומסובח במאלו עם נבא
 ארכם הוא כל הבין אלתו
 אמת כל האמת הימים.
 ולבין צאקא. אכל צבה
 י' אדם כל בנאמה השבה אה
 אר אבה!
 אלתו: דבקה ואם שלישי אהם.
 אלתו קפה ולבואו במאלו
 עם בלואו לעבר קאבל.
 אבא לקחל האמת האל

סאביל, סאטל, חייקה שייקה

דן עיחי היקרים.

אני שדלתי, שדלתי, שדלתי.

אפילו עפרה שדלתי, שדלתי, שדלתי.

אפילו שדלתי, שדלתי, שדלתי.

אני: שדלתי, שדלתי!

אני: שדלתי, שדלתי.

אני: שדלתי, שדלתי, שדלתי.

אני: שדלתי, שדלתי, שדלתי.

אני: שדלתי, שדלתי, שדלתי!